

NORGES HØYESTERETT

Den 13. februar 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-00306-A, (sak nr. 2013/1887), sivil sak, anke over dom,

Webasto Thermo & Comfort SE (advokat Arne Seemann Berg – til prøve)

mot

Kolberg Caspary Lautom AS (advokat Magne Mjaaland)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Kallerud**: Saken gjelder krav fra en eneforhandler om å bli tilkjent avgangsvederlag etter analogi fra agenturloven § 28, subsidiært etteroppgjør basert på alminnelige obligasjonsrettslige regler.
- (2) Det tyske selskapet Webasto Thermo & Comfort SE (Webasto) inngikk i 1957 eneforhandleravtale for Norge med Kolberg Caspary Lautom AS (KCL). Samarbeidet varte frem til 2010 og gjaldt Webastos drivstoffbaserte varme- og komfortprodukter, som blant annet monteres i biler og båter. Varemerket Webasto er verdenskjent innen denne bransjen. Konsernet har om lag 8 500 ansatte og omsatte for ca. 15 milliarder kroner i 2010.
- (3) KCLs forretningsområde omfatter blant annet import og distribusjon av industriprodukter. Selskapet har ca. 80 ansatte og omsetningen i 2010 var om lag 260 millioner kroner. I kontraktstiden bygget KCL opp et omfattende forhandlernet for Webastoprodukter. Omsetningen knyttet til disse produktene var de siste årene i gjennomsnitt ca. 35 millioner kroner og utgjorde om lag 13–14 prosent av KCLs totale omsetning. Gjennomsnittlig dekningsbidrag ved salg av Webastoproduktene var om lag 40 prosent og ga i en årrekke god fortjeneste.

- (4) Sommeren 2010 varslet Webasto at selskapet vurderte å si opp eneforhandleravtalen. Webasto fortsatte å levere produkter til KCL, men KCL valgte å vente med å gjøre opp for varer levert etter 10. juli 2010.
- (5) I begynnelsen av september 2010 meddelte Webasto at selskapet hadde besluttet å finne en ny distributør for sine produkter i Norge. Partene diskuterte utover i september avslutningen av samarbeidet, men kom ikke til enighet. KCL ga blant annet uttrykk for at de leverte varene først ville bli betalt dersom Webasto påtok seg å kjøpe tilbake KCLs varelager til innkjøpspris. Webasto aksepterte ikke dette.
- (6) Webasto sa opp avtalen 17. september 2010, med virkning fra 31. desember samme år. KCL godtok oppsigelsen, men diskusjonen om blant annet varelageret og de ubetalte fakturaene fortsatte. Et annet utestående spørsmål var hvordan det skulle forholdes med domenenavnet webasto.no, som KCL hadde registrert og betalt kostnadene for. Webasto hevet 27. september 2010 avtalen med umiddelbar virkning. Begrunnelsen var KCLs manglende betaling av de utestående fakturaene.
- (7) KCL inngikk i oktober 2010 en avtale med Eberspächer AB om distribusjon av dette selskapets drivstoffbaserte varme- og komfortprodukter. Dette var ikke en eneforhandleravtale.
- (8) Eneforhandleravtalen fra 1957 er nokså kortfattet. Av interesse for vår sak nevnes at KCL skal være eneforhandler for nærmere angitte artikler for egen regning, og at selskapet forplikter seg til å fremme salget av varene "med alle tilgjengelige midler". Videre er det inntatt et forbud mot at KCL forhandler produkter fra Webastos konkurrenter i avtaleperioden.
- (9) Partene er på flere punkter uenige om hvorvidt Webasto påla KCL plikter utover de avtalefestede, og om Webasto styrte KCLs virksomhet. Lagmannsretten uttaler om dette blant annet:

"Det må etter bevisførselen legges til grunn at Webasto hadde pålagt KCL en omfattende og detaljert rapporteringsplikt om salg og dekningsbidrag, også om konkurrenters virksomhet. KCL sto ikke fritt til å bestemme prisen for Webasto's produkter. Foran hvert år måtte KCL legge frem for Webasto en detaljert forretningsplan for godkjenning. KCLs organisasjonskart for salget og markedsføringen inngikk i rapporteringen. ... Webasto utviklet profileringshåndbok for Norge med priser for produktene, som KCL var forpliktet til å følge. ... Sentralt ved vurderingen står at KCL også måtte gi Webasto omfattende opplysninger fra kundebase. Foruten kundenavn og adresser, skulle KCL oppgi omsetning i forhold til disse de siste årene med angivelse av hvilke Webasto-produkter omsetningen gjaldt.

...
Lagmannsretten legger til grunn at KCL i realiteten var fullt integrert i Webasto's markedsførings- og salgssapparat."

- (10) Lagmannsretten fremholder videre at selv om KCL betalte utgiftene, var det "Webasto som i all hovedsak styrte hvorledes markedsføringen skulle gjøres". Jeg kommer noe tilbake til disse omstridte faktiske omstendighetene.
- (11) Webasto reiste sak med påstand om at KCL overførte eller slettet domenenavnet webasto.no. KCL tok til gjemåle og brakte også de uoppgjorte fakturakravene inn i saken. KCL fremmet dessuten krav om avgangsvederlag basert på analogisk anvendelse

av agenturloven § 28, eventuelt erstatning basert på alminnelige obligasjonsrettslige regler. KCL krevde også erstatning fordi Webasto urettmessig hadde hevet avtalen.

(12) Asker og Bærum tingrett avsa 2. september 2011 dom med slik domsslutning:

- "1. **Kolberg Caspary-Lautom AS pålegges å slette registreringen av domenenavnet webasto.no innen to uker fra dommen er rettskraftig.**
2. **Webasto AG frifinnes for kravet fra Kolberg Caspary-Lautom AS om betaling for å foreta slettingen av domenenavnet webasto.no.**
3. **Kolberg Caspary-Lautom AS dømmes til å betale Webasto AG et beløp stort 559.660,25 – femhundreogfemtinitusen sekshundreogseksti komma tjuefem – EURO med tillegg av lovens morarente av 544.104,98 – femhundreogførtifiretusenetthundreogfire komma nittiåtte – EURO fra 01. januar 2011 til betaling skjer. Betalingsfristen er to uker fra dommens forkynnelse.**
4. **Webasto AG frifinnes for de fremsatte krav om avgangsvederlag og erstatning fra Kolberg Caspary-Lautom AS.**
5. **Kolberg Caspary-Lautom AS dømmes til å betale til Webasto AG saksomkostninger med 392.505 – trehundreognittitotusenfemhundreogfem – kroner. Betalingsfristen er to uker fra dommens forkynnelse."**

(13) Når det gjaldt avgangsvederlag, kom tingretten til at det ikke var grunnlag for å anvende agenturloven § 28 analogisk. Retten viste særlig til at kontrakten ikke ga grunnlag for avgangsvederlag, at bestemmelsen i § 28 er av positivrettslig karakter, at KCL handlet i eget navn og regning, at forholdet mellom partene ikke lignet så mye på et agenturforhold at det ga grunnlag for analogi, og at vernehensyn ikke gjorde seg gjeldende med nevneverdig styrke. Kravene om erstatning på alminnelig obligasjonsrettslig grunnlag og for uberettiget heving av kontrakten førte heller ikke frem.

(14) KCL anket punkt 3–5 i tingrettens domsslutning til Borgarting lagmannsrett, som 4. juni 2013 avsa dom med slik domsslutning:

- "1. **Webasto Thermo & Comfort SE dømmes til å betale avgangsvederlag til Kolberg Caspary Lautom AS med 10 000 000 – timillioner – kroner. I tillegg kommer renter av beløpet fra 1. januar 2011 til betaling skjer. Oppfyllelsesfristen er to uker fra forkynnelsen av denne dom. Det skal på oppgjørsgdag gjøres fradrag med det beløp med påløpte renter som er rettskraftig avgjort i punkt 3 i tingrettens domsslutning.**
2. **Webasto Thermo & Comfort SE dømmes til å betale erstatning for uberettiget heving til Kolberg Caspary Lautom AS med 500 000 – femhundretusen – kroner. I tillegg kommer renter av beløpet fra 1. januar 2011 til betaling skjer. Oppfyllelsesfristen er to uker fra forkynnelsen av denne dom.**
3. **Webasto Thermo & Comfort SE dømmes til å betale del av saksomkostningene for Kolberg Caspary Lautom AS for lagmannsretten med 130 000 – etthundreogtredvetusen – kroner og 65 000 – sekstifemtusen – kroner for tingretten. Oppfyllelsesfristen er to uker fra forkynnelsen av denne dom."**

(15) Lagmannsretten kom til at det var grunnlag for å anvende agenturloven § 28 analogisk. Retten bygde blant annet på at regelen om avgangsvederlag i § 28 er mer praktisk

anvendbar i eneforhandlertilfellene enn den tidligere regelen i kommisjonsloven. Etter rettens oppfatning var det – under henvisning til regelens EU-rettslige bakgrunn og forarbeidene – videre adgang til å anvende § 28 analogisk enn det Høyesterett i Rt. 1980 side 243 (Tampax) la til grunn for den tidligere regelen om etterprovisjon. Lagmannsretten kom videre til at Webastos heving av avtalen var kontraktsstridig og uten beskyttelsesverdig interesse.

- (16) Webasto har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder både rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen. KCL har erklært avledet anke knyttet til utmålingen av erstatningen for Webastos uberettigede heving. Ankeutvalget besluttet å fremme Webastos anke for så vidt gjelder punkt 1 i lagmannsrettens domsslutning. For øvrig ble Webastos anke og KCLs avledede anke ikke tillatt fremmet.
- (17) Den ankende part – *Webasto Thermo & Comfort SE* – har i korte trekk anført:
- (18) Agenturloven § 28 kan ikke anvendes i eneforhandlerforhold. I Tampaxdommen ble det slått fast at de dagjeldende regler om etterprovisjon ikke kunne anvendes analogisk ved oppsigelse av eneforhandleravtalen. Det har ikke vært noen rettsutvikling – verken i Norge eller internasjonalt – som kan endre dette.
- (19) Lagmannsrettens bevisbedømmelse er uriktig på vesentlige punkter. Det er ikke riktig at KCL var pålagt en omfattende og detaljert rapporteringsplikt. Det stemmer heller ikke at Webasto fastsatte KCLs priser og salgs- og leveringsbetingelser. Også på flere andre punkter er lagmannsrettens beskrivelse misvisende, blant annet at KCL skulle ha plikt til å utlevere opplysninger om sine kunder til Webasto.
- (20) Selv ut fra lagmannsrettens bevisvurdering er det faktum som beskrives i Tampaxdommen nærmere et agentforhold enn vår sak. Det er derfor uansett ikke grunnlag for å tilkjenne KCL avgangsvederlag.
- (21) KCLs subsidiære grunnlag for erstatning kan ikke føre frem. Det er uklart hva det rettslige grunnlaget for kravet er, og hva tapet skulle bestå i. Årsakssammenheng mellom Webastos heving og det angivelige tapet er i alle fall ikke påvist.
- (22) Under enhver omstendighet har lagmannsretten kommet til et vesentlig for høyt vederlagsbeløp.
- (23) Webasto Thermo & Comfort SE har lagt ned slik påstand:
- "1. Webasto Thermo & Comfort SE frifinnes.**
- 2. Kolberg Caspary Lautom AS dømmes til å erstatte Webasto Thermo & Comfort SEs omkostninger for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett."**
- (24) Ankemotparten – *Kolberg Caspary Lautom AS* – har i korte trekk anført:
- (25) Lagmannsretten har korrekt kommet til at det både i Norge og internasjonalt har vært en vesentlig rettsutvikling etter Tampaxdommen. Dette gir godt grunnlag for å anvende bestemmelsen om avgangsvederlag i agenturloven § 28 analogisk ved oppsigelse av en eneforhandleravtale.

- (26) De faktiske forhold er i det vesentlige som beskrevet i lagmannsrettens dom. KCL var – slik lagmannsretten fremhever – fullt integrert i Webastos markedsførings- og salgsapparat og var pålagt en omfattende og detaljert rapporteringsplikt. Men det erkjennes at det ikke er grunnlag for å hevde at Webasto ensidig fastsatte KCLs priser, eller at det var et direkte prissamarbeid. Det fastholdes likevel at det var en underliggende forutsetning fra Webastos side at KCLs priser skulle ligge på samme nivå som i Sverige og Tyskland.
- (27) Det avgjørende kriterium for om agenturloven § 28 kan anvendes analogisk er etter forarbeidene om dette er "naturlig". Det er tilfelle her. KCL var underlagt hovedmannens salgs- og markedsapparat og kunne ikke markedsføre produkter fra konkurrenter. Selskapet bygget opp et eget norsk forhandlernet og skapte betydelig goodwill i Norge for Webastos produkter. Forholdet hadde funksjonelt sett samme karakter som et agentur. Det er rimelig at Webasto pålegges å yte et avgangsvederlag.
- (28) Lagmannsrettens utmåling av avgangsvederlaget etter agenturloven § 28 er korrekt.
- (29) Subsidiært anføres at KCL på obligasjonsrettslig grunnlag har krav på etteroppgjør som følge av at Webasto urettmessig hevet kontrakten. Det kreves erstatning for tapt goodwill ettersom KCL etter rettsbruddet ikke kunne betjene sine kunder i oppsigelsestiden og ikke fikk områ seg med tanke på inngåelse av ny eneforhandleravtale med en annen leverandør. Ved utmålingen av tapet bør den beregningsmåten som følger av agenturlovens regler om avgangsvederlag benyttes.
- (30) Kolberg Caspary Lautom AS har lagt ned slik påstand:
- "1. Lagmannsrettens domsslutning pkt. 1 stadfestes.**
 - 2. Kolberg Caspary Lautom AS tilkjennes saksomkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett."**
- (31) *Jeg er kommet til at anken fører frem.*
- (32) Kjernespørsmålet i saken er om en eneforhandler kan gjøre gjeldende krav på avgangsvederlag etter en analogisk anvendelse av agenturloven § 28.
- (33) Flertallet i Rt. 1980 side 243 (Tampax) avviste å anvende bestemmelsen om etterprovisjon for agenter i den nå opphevede kommisjonsloven § 68 annet ledd analogisk for en eneforhandler. Avgjørende for vår sak er om dagens rettsstilstand gir grunnlag for å bedømme dette spørsmålet – for avgangsvederlagets vedkommende – annerledes nå. Jeg tar derfor utgangspunkt i Høyesteretts avgjørelse fra 1980.
- (34) Twisten i Tampaxsaken gjaldt krav om etterprovisjon fra Midelfart & Co A/S (Midelfart) etter at Tampax Scandinavia ApS (Tampax) sa opp eneforhandleravtalen selskapene hadde inngått. Det fremgår av førstvoterendes mindretallsvotum – som her må antas å være uttrykk for den samlede retts syn – blant annet at Midelfart "var fullstendig integrert i Tampax's salgsapparat". Videre fremholdes at utsalgsprisene og Midelfarts avanse ensidig ble fastsatt av Tampax. Avansen "skilte seg derfor så vidt skjønnes bare i navnet fra en provisjon". Det opplyses videre at Tampax på egen hånd til dels regulerte omfanget av Midelfarts bestillinger, at Midelfart hadde bearbeidet markedet fra grunnen av gjennom 18 år, og at ettervirkningene av selskapets salgsarbeid måtte ha vært betydelig.

- (35) Flertallet, tre av dommerne, kom til at det ikke var grunnlag for å tilkjenne Midelfart etterprovisjon.
- (36) Begge fraksjoner drøfter utførlig forarbeidene som førte til endring av kommisjonsloven ved lov 1. juni 1973. Dette gjelder særlig utredningen fra Smith-komiteén som i september 1970 avga "Innstilling om endringer i Lov om kommisjon, handelsagentur og handelsreisende av 30. juni 1916". Departementet sluttet seg til komitéens forslag i Ot.prp. nr. 40 (1972–73). Komiteén forutsatte at reglene for agentforhold "vil bli gitt analogisk anvendelse på de eneforhandlerforhold som funksjonelt sett har samme karakter som agentur", se innstillingen side 61 første spalte. Andrevoterende i Tampaxsaken – som målbar flertallets syn – fremhever på side 256 at etter hennes syn lot Smith-komiteén det stå åpent om også reglene om etterprovisjon bør anvendes analogisk. Hun viser til komitéens reservasjon i innstillingen side 61 andre spalte om at "det selvsagt kunne bli tale om å gi bare enkelte av disse regler anvendelse", og til at komitéén fremhever at nettopp reglene om etterprovisjon kan bli vanskelig å anvende analogisk. Hun fremholder at hun forstår komitéén slik at "disse reservasjoner nettopp gjelder eneforhandlerforhold som har klare likhetspunkter med agentur".

- (37) I et sentralt avsnitt på side 256–257 heter det så:

"Jeg vil for mitt vedkommende ikke legge avgjørende vekt på at det her er spørsmål om et eneforhandlerforhold som har så vesentlige likhetspunkter med agentur at det etter en individuell vurdering kan være grunn til å behandle det på samme måte når det gjelder oppsigelsesvern. I forhold til spørsmålet om analogisk lovanvendelse må det også tas hensyn til om de aktuelle lovbestemmelser generelt sett passer i de forhold hvor eneforhandlerkontrakter forekommer i praksis. Jeg viser i denne forbindelse til at det har vært omtvistet om det bør gjelde regler om etterprovisjon eller annen form for 'etteroppgjør' også for eneforhandlere, se komitéinnstillingens side 60 spalte 1. Denne usikkerhet er etter min mening et vesentlig argument mot at de lovbestemmelser som er gitt for agenter, gis analogisk anvendelse på visse grupper eneforhandlere."

- (38) Andrevoterende fremhever videre at det i forarbeidene er lagt vekt på at det for den typiske agent gjør seg gjeldende et vernebehov som ivaretas gjennom preseptoriske regler, noe som neppe er dekkende for eneforhandlere. Hun peker på at verken internasjonal rettsutvikling eller nasjonal sedvane tilsier utvidet anvendelse av reglene om etterprovisjon. I votumet legges også vekt på at reglene om etteroppgjør "synes å ha karakter av en positiv lovregulering utformet for agentforhold", som ikke uten en del tilpasninger ville kunne anvendes på eneforhandlerforhold.

- (39) Mot slutten av flertallsvotumet heter det:

"De argumenter jeg foran har nevnt, taler alle mot å gi lovbestemmelsene om etterprovisjon for agenter analogisk anvendelse på eneforhandlere. Jeg vil likevel ikke utelukke en analogisk anvendelse i spesielle tilfelle, hvor man ellers ville komme til svært lite rimelige resultater. I denne forbindelse vil jeg peke på at det i en viss utstrekning kan være grunnlag for et etteroppgjør etter alminnelige rettsregler, helt uavhengig av de lovbestemmelser det her er spørsmål om. Et slikt grunnlag for etteroppgjør er ikke påberopt i denne sak."

Jeg kan heller ikke se at det for det eneforhandlerforhold man her står overfor, foreligger slike spesielle hensyn at det kan bli spørsmål om en analogisk anvendelse av disse lovbestemmelser."

- (40) De hensyn som flertallet i Tampaxdommen mente taler mot analogisk anvendelse av bestemmelsen om etterprovisjon gjør seg – som min videre drøftelse vil vise – med tyngde gjeldende også i dag.
- (41) Jeg går nå over til å se på det regelverket som gjaldt da Tampaxdommen ble avsagt, med henblikk på en sammenligning med de bestemmelsene vår sak gjelder.
- (42) Reglene om etteroppgjør må – som fremhevet av Smith-komiteén side 50 første spalte – ses i sammenheng med bestemmelsene om rett til provisjon mens forholdet består.
- (43) Etter kommisjonsloven § 68, slik den lød etter lovrevisjonen i 1973, hadde agenten først og fremst krav på provisjon av "de salg som er sluttet av ham eller for øvrig er kommet i stand ved hans medvirkning". Etter andre ledd hadde agenten krav på etterprovisjon "dersom avtalen kan anses å ha kommet i stand som følge av agentens virksomhet i den tid forholdet har bestått". Felles for disse bestemmelsene er at retten til provisjon knyttes tett opp til agentens konkrete salgsvirksomhet.
- (44) Behovet for å verne agenten var viktig ved innføringen av den preseptoriske etterprovisjonsreglen i kommisjonsloven § 68 annet ledd, se innstillingen side 43 første spalte. Bestemmelsen ble gjort preseptorisk blant annet under henvisning til at "agentbedriften i det alt overveiende antall tilfelle [er] en typisk småbedrift" og at "... det store antall agenter befinner seg i et økonomisk avhengighets- og underlegenhetsforhold til hovedmannen".
- (45) I likhet med ordningen etter kommisjonsloven faller eneforhandlere utenfor virkeområdet i den någjeldende agenturloven, jf. § 1. I bestemmelsen om agentens ordinære provisjon i § 10 utvides retten til provisjon noe sammenlignet med den tidligere § 68 første ledd. I § 11 er det tatt inn en bestemmelse som – tilpasset det utvidede provisjonsgrunnlaget fastsatt i § 10 – har fellestrekk med den tidligere bestemmelsen om etterprovisjon i kommisjonsloven § 68 annet ledd.
- (46) Bestemmelsen om avgangsvederlag i § 28 første ledd lyder slik:
- "Når agenturavtalen opphører, har handelsagenten rett til avgangsvederlag hvis og i den utstrekning:**
- 1) **agenten har tilført hovedmannen nye kunder eller merkbart øket omsetningen med den bestående kundekrets og hovedmannen fortsatt vil få vesentlige fordeler av dette, og**
 - 2) **avgangsvederlag er rimelig på bakgrunn av samtlige omstendigheter, blant dem agentens tap av provisjon ved avtale med kunder som nevnt i nr. 1."**
- (47) Bestemmelsen kom inn i loven for å gjennomføre EFs rådsdirektiv 18. desember 1986 (86/653/EØF) om samordning av medlemsstatenes lovgivning om selvstendige handelsagenter måtte gjennomføres i norsk rett. Lovens § 28 bygger på direktivets artikkel 17 nr. 2, jf. Ot.prp. nr. 49 (1991–1992) side 22 første spalte og sidene 66–67. Det er på det rene at heller ikke direktivet omfatter eneforhandlere, se blant annet EU-domstolens avgjørelse 10. februar 2004, sak C-85/03 (Mavrona).
- (48) Reglene om avgangsvederlag utvider agentens rettigheter sammenlignet med den tidligere ordningen med etterprovisjon. Men også i § 28 knyttes retten til etteroppgjør nært til

agentens salgsvirksomhet før oppsigelsen, og til bortfall av provisjon i tiden deretter. Det understrekes således i forarbeidene at det ikke er tale om noen nyskaping, se Ot.prp. nr. 49 (1991–92) side 10 andre spalte. Ellen Eftestøl-Wilhelmsson fremhever i sitt doktorgradsarbeid "Fra etterprovisjon til avgangsvederlag" side 332 blant annet at "... avgangsvederlaget, tross alle teoretiske diskusjoner i kontinental rett, stort sett baserer seg på samme hensyn som etterprovisjonen gjorde". Den samme forfatteren omtaler avgangsvederlaget som et "provisjonssurrogat" i sin prøveforelesning "Eneforhandlerens, franchisetagerens og tjenesteagentens rett til et økonomisk sluttoppgjør – Om dagens rettstilstand og et nytt lovforslag", Tidsskrift for Rettsvitenskap 2005 side 615.

- (49) Agenturlovens regler om avgangsvederlag har, på samme måte som reglene i kommisjonsloven, karakter av en positiv lovregulering utformet for agentforhold. Jeg kan ikke være enig med lagmannsretten når den uttaler at regelen om avgangsvederlag er mer praktisk anvendbar i eneforhandlertilfellene enn den tidligere bestemmelsen om etterprovisjon.
- (50) Også i forarbeidene til agenturloven fremheves vernebehovet, se Ot.prp. nr. 49 (1991–92) side 8. Og § 28 er på samme måte som den tidligere § 68 i kommisjonsloven gjort ufravikelig. Situasjonen er således også her den samme som da Høyesterett i 1980 vurderte spørsmålet om å inkludere eneforhandlere i etteroppgjørreglene.

Fellestrekkene mellom det regelverk som var til vurdering i Tampaxdommen og bestemmelsene i agenturloven taler etter mitt syn med styrke mot å komme til et annet resultat i analogispørsmålet nå.

- (51) Flertallet i Tampaxdommen fant som nevnt ikke at de generelle uttalelsene i forarbeidene til kommisjonsloven ga tilstrekkelig støtte til å anvende reglene om etterprovisjon analogisk ved oppsigelse av et eneforhandlerforhold. I forarbeidene til agenturloven er analogispørsmålet bare omtalt i en arbeidsgrupperapport som ligger som vedlegg til Ot.prp. nr. 49 (1991–92), se side 40 første spalte. Det heter her:

"Arbeidsgruppen er av den oppfatning at tilsvarende regler som i utkastet her bør bli lagt til grunn i lignende distribusjonsforhold så langt det er naturlig."

- (52) Arbeidsgruppen angir ikke i hvilke situasjoner den mener analogisk anvendelse kan være "naturlig". Gruppen viser blant annet til Tampaxdommen, og kan vanskelig oppfattes slik at den tar til orde for en videre analogisk anvendelse enn det som følger av denne dommen. Verken departementet eller justiskomiteén uttalte seg om spørsmålet. Noen lovgivervilje om økt anvendelse av analogi sammenlignet med den avklaring som fant sted i Tampaxdommen kan ikke spores.
- (53) Jeg kan heller ikke se at det har funnet sted noen annen utvikling etter 1980 som gir grunnlag for å anvende agenturloven § 28 analogisk ved oppsigelse av eneforhandlere. Det er ikke rettspraksis som gir støtte til dette. Og det er ikke opplyst noe om en endret sedvane knyttet til etteroppgjør ved avslutning av eneforhandleravtaler.
- (54) Norsk rettsteori er skeptisk til å anvende agenturloven § 28 analogisk, se Eftestøl-Wilhelmssons tidligere nevnte doktorgradsarbeid side 333 og hennes prøveforelesning side 620. Hagstrøm, "Obligasjonsrett", 2. utgave uttaler at analogispørsmålet "... antagelig [må] løses på samme måte som for de etterprovisjonsreglene Høyesterett tok stilling til i Rt. 1980 side 243", se side 246.

- (55) Lagmannsretten har lagt betydelig vekt på at regelen om avgangsvederlag er innført med bakgrunn i et EU-direktiv. Det vises til at siden bestemmelsen i EU-direktivet er hentet fra tysk rett, må rettsutviklingen i Tyskland tillegges vekt også ved spørsmålet om analogisk anvendelse.
- (56) Jeg ser annerledes på dette. Som fremhevet i forarbeidene, kan tysk rettspraksis være av særlig interesse ved *tolkingen* av agenturloven § 28 fordi denne bestemmelsen er utformet etter mønster av en bestemmelse i et EU-direktiv som bygger på tysk rett, se Ot.prp. nr. 49 (1991–92) side 69 første spalte. Ikke minst ved beregningen av avgangsvederlaget kan tysk rett være veiledende. Jeg viser til Rt. 1999 side 569 på side 575 og Rt. 2001 side 1390 på side 1396 hvor dette er slått fast.
- (57) Derimot kan jeg ikke se at det kan ha noen spesiell vekt at det i tysk rett er tradisjon for at også eneforhandlere i visse tilfeller har krav på et etteroppgjør. Denne delen av tysk rett har ikke tjent som mønster for EU-regelverket. Tvert om har EU-domstolen slått fast at EU-retten ikke legger noen føringer på nasjonal rett når det gjelder analogisk anvendelse av direktivet, se avsnitt 20 i Mavronasaken, som jeg har omtalt tidligere. Det kan også vises til Lars G. Norheim, "Franchising, avgangsvederlag og agentur", side 222 hvor det uttales at "[d]en fellesskapsrettslige bakgrunn for agl. § 28 har liten betydning i relasjon til spørsmålet om regelen kan anvendes utenfor sitt egentlige virkeområde".
- (58) Heller ikke fremmed rett for øvrig, eller hensynet til internasjonal rettsenhet, gir støtte til analogisk anvendelse av agenturloven § 28. Jeg nevner spesielt at det ikke er fremlagt høyesterettspraksis fra noen av de øvrige nordiske land hvor bestemmelsen om avgangsvederlag er gitt analogisk anvendelse etter oppsigelse av en eneforhandlerkontrakt. Bent Iversen, "Handelsagenten og eneforhandleren", side 286 uttaler for dansk rett at den eneforhandler som ikke gjennom avtale har sikret seg en godtgjørelse ved opphør "... kun rent untagelsesvist, ... kan forvente en imødekommende indstilling fra domstolens side ...". Det som ellers er lagt frem om europeisk rett tyder ikke på at det råder noen rettsenhet på området.
- (59) Oppsummert konstaterer jeg at det ikke har vært noen rettsutvikling som gir grunnlag for å bedømme analogispørsmålet annerledes i dag enn i 1980. Flertallets rettsavklaring i Tampaxdommen er dermed fortsatt uttrykk for gjeldende rett.
- (60) I Tampaxdommen ble det som nevnt åpnet for analogisk anvendelse "i spesielle tilfelle, hvor man ellers ville komme til svært lite rimelige resultater".
- (61) Vår sak er ikke et slikt tilfelle. Jeg peker på at det ikke kan legges til grunn at Webasto dikterte KCLs priser, jf. det jeg tidligere har referert fra selskapets justerte anførsler for Høyesterett. De øvrige omtvistede forhold av faktisk karakter er det ikke nødvendig for meg å gå inn i. Forholdene i vår sak ligger uansett fjernere fra et agentforhold enn det som var tilfellet i Tampaxsaken. Det er ikke et "svært lite rimelig resultat" å nekte selskapet avgangsvederlag. Jeg viser her til min tidligere omtale av KCLs virksomhet og selskapets omsetning og fortjeneste knyttet til salg av Webastoproduktene. Et slikt vernebehov som danner grunnlaget for den preseptoriske bestemmelsen om avgangsvederlag foreligger ikke i vår sak.

- (62) KCL kan etter dette ikke få medhold i sitt krav på avgangsvederlag i medhold av agenturloven § 28.
- (63) Jeg går så over til KCLs subsidiære anførsel om at selskapet under enhver omstendighet har krav på etteroppgjør etter alminnelige obligasjonsrettslige regler. Anførselen er rettslig forankret i flertallets bemerkning i Tampaxdommen om muligheten for "etteroppgjør etter alminnelige rettsregler", som jeg tidligere har sitert i sin helhet. KCL har i et prosesskriv for Høyesterett presisert at kravet gjelder "erstatning for opparbeidet goodwill etter alminnelige erstatningsrettslige regler" med utgangspunkt i det konkrete, individuelle tap KCL er påført. Webastos uberettigede heving anføres som ansvarsgrunnlag. Jeg forstår anførselene i skranken i samme retning. Slik saken er lagt opp for Høyesterett, er det tilstrekkelig å konstatere at selskapet ikke har sannsynliggjort noe tap knyttet til den uberettigede hevingen utover det som allerede er dekket ved lagmannsrettens rettskraftige dom. Det er da ikke grunnlag for å tilkjenne erstatning. Jeg minner her om at det er ubestridt at Webasto den 17. september 2010 hadde sagt opp eneforhandleravtalen til opphør den 31. desember 2010, og at denne oppsigelsen var i henhold til avtalen. Det uberettigete ved den øyeblikkelige hevingen den 27. september, var altså at avtaleforholdet ble endelig avsluttet denne dagen og ikke først drøyt tre måneder senere.
- (64) Webasto må etter dette frifinnes for kravet om avgangsvederlag. Det er heller ikke grunnlag for erstatning utover det som allerede er tilkjent ved lagmannsrettens rettskraftige dom.
- (65) Ved fastsettelsen av sakskostnadene legges resultatet i Høyesterett til grunn, jf. tvisteloven § 20-9 andre ledd. Selv om Webastos anke knyttet til erstatning for uberettiget heving ikke ble fremmet for Høyesterett, må selskapet sies å ha fått medhold i det vesentlige. Sakskostnader tilkjennes etter tvisteloven § 20-2 andre ledd.
- (66) Prosessfullmektigen for den ankende part har krevd dekket salær for Høyesterett frem til ankeforhandlingen med 532 800 kroner uten merverdiavgift. Med tillegg av salær for ankeforhandlingen og dekning av utgifter utgjør det totale kravet 768 174 kroner inkludert merverdiavgift. Ankemotparten har protestert på kravets størrelse. Jeg er kommet til at det salær som kreves dekket for forberedelse til ankeforhandlingen i Høyesterett må sies å overstige det nødvendige, jf. tvisteloven § 20-5. Godtgjørelsen for forberedelse av saken for Høyesterett bør reduseres til 400 000 kroner. Sakskostnader for Høyesterett fastsettes etter dette til totalt 602 174 kroner inkludert merverdiavgift.
- (67) Sakskostnadene for tingretten utgjør 392 505 kroner inkludert merverdiavgift og for lagmannsretten 243 000 kroner inkludert merverdiavgift. Totalt tilkjennes etter dette sakskostnader med 1 237 679 kroner inkludert merverdiavgift.
- (68) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Webasto Thermo & Comfort SE frifinnes.
2. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler Kolberg Caspary Lautom AS til Webasto Thermo & Comfort SE 1 237 679 –

enmilliontohundreogtrettisyvtusensekshundreogsyttini – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.

- (69) Dommer **Matheson:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (70) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (71) Dommer **Øie:** Likeså.
- (72) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (73) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Webasto Thermo & Comfort SE frifinnes.
2. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler Kolberg Caspary Lautom AS til Webasto Thermo & Comfort SE 1 237 679 – enmilliontohundreogtrettisyvtusensekshundreogsyttini – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.

Riktig utskrift bekreftes: